Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Liber ... Augustini De cognitione verae vitae.

https://hdl.handle.net/1874/327962

Incipit liber beati augustini epi. et doctoris egregij Qui intitulatur de cognitione vere vite

Sapientia dei que os mu-
ti aperuit: et irrudibili
aiali huāna verba forma
re tribuit: me non solū ser
mone: sed etiā sētia ipen
tia ad fandū impellit: atq̄ p se. ac de
se. intellctā. alijs pie inotescere cōpellit
Huius ergo instituti ad utilitatē ut spe
ro multoꝝ: iterū cōmitto me ad corro
dendū dentib̄ invidoꝝ: et forsitan con
fouendū cordib̄ dilectoꝝ. Cū xps
veritas et vita dicat. hec ē vita eterna
vt cognoscāt te solū verū deū: constat
pfecto naturā rationalē ad hoc solū
factam. vt factorē suū verū deū itelligat:
intelligendo diligat: diligendo. in eo
qui ē eterna vita. eternaliter b̄te vivat
Diuinitatis ergo eentiā rōnabilit' investi
gare: est ad vitam eternā festinare.

nō

hanc vero negligendo ignorare : est
utique ad mortem indeficienter pervenire.
Quia nimirum ignorans ignorabitur :
dum quoque a beata vita sequestrabitur
Quamobrem cum de hac preclara mate
ria plurimi sanctorum patrum multa gloriose
conscripserint : ipsam quoque rem simplicio
ribus obscuriorem reddiderint : libet me per
hec condensa quandam semitam complanare :
qua infirmis intellectibus relicto erroris
devio per planum veritatis liceat libere
ambulare. Egregiam ergo scripturarum
silvam alacer ingrediens : preciosum vite lig
num iusticiam esurientibus de ea afferre cona
bor : et dulcem vite haustum vitam sicientibus
de pelago scripture. haurire non morabor
Omnes ergo fideles ad lignum vite et fon
tem curramus : cuius gustu et haustu beate vite vivamus.
Titulus libri
Libellus autem nomen cognitio vite sortiatur :
dum in eo vera vita tardioribus intellectu
cognoscibilis reddi videatur
Hintres Gracias deo persolvimus : cuius

R. petrus

dono apte in reb9 dubijs certificari pos
sum9. Cum quidē ergo nos in hoc ipm vi
deas cōstituisse : ne ad patriā tendētes.
in via lassabūdi deficiam9 : pastu potuqꝫ
vite vt soles refice : et tēp9 irremeabili
cursu labile : nexili questionū fac stabile :
ne sua volubilitas nos orātes īuoluat :
ſ tua affabilitas in diuīs laborātes ad
sempꝰ manēs euū sustollat,

Magister Fructū ligni vite in ramis
crucis pendulū mecū alacres adite :
fontē qꝫ vite. a vita patre. qⁱ de loco vo
luptatis manātem. paradisū. etiā vide
licet ortū deliciarū irrigātē. vnanimes
haurite : cui9 sapor si palatū cordis vrī
indulcorabit : testor vobis. qꝛ vos cū eo
ꝑmāsuros. de torrente voluptatis sue quoqꝫ
saciabit. Fratres Cū carnalia sapiētes.
spūalia cogitare nequeam9 : regnū celo
rū regionē clarissimā. oīn opulētia af
fluētissimā : in qua therusalem celestem
vrbē preclarā meritis. atqꝫ opibꝫ melitā :

et in hac deu quasi gloriosu regem: an
gelos videlicet milites. vario cultu con
spicuos mete formam⁹. Idcirco posca⁹
vt rone indagate. argumetis queqz ob
stantia coprimens: veritate qui in tene
bris latitate: ad luce nobis producas
Ac deu aliqn videndu. vt asseris factu
quodamo visibile: ante oculos cordis co
stituas Magister Cu deus omps sol⁹
imortal. solus inuisibilis. solus icopre
hensibilis. luce inhabitet inaccessibile:
ego aute tenebris pecco obsitus. cu te
tra inhabite caligine. luci virtutu inacc
bilem⁹: qualit ineffabile lume. sanctis
alior oculis inferre potero? qd tenuitate
te cordis oculo. splendore tate maiestatis
reverberat⁹. nullo mo intueri pualeo:
Auditores tame intere pro posse i illa
rapi: quat⁹ deiecta caligine mereatis
ab illa illuiari: nos qz p te illuiati:
sicut sepe videm⁹ valles a motibus.
iubare solis irradiari. Magr. Conabor

pro virib; vobis orantib9. ac logica pre
eunte. comitantib9 argumẽtis. sequar
veritatẽ. vsq; in ipi9 accessibilis lumis
latibulũ fugientẽ ipã q; concedẽte pdu
cã eam vobis indagantib; se ondentem
Fres Frã quidẽ tibi nõ deerit oratio:
tãtũ tibi sit preuia dux veritatis mro
Magnope quippe a te audire desideram9: no
qualit in orõib; de deo cogitare debeam9
Ne forte infirma mẽs si pulchz hoĩe yma
ginet: et hoc simulachrũ pro vero deo. de
cepta veneretur. Magr. fateor magnitu
dine altitudinis suscept negocij victus suc
cubo: q; que vtcumq; mente concipio: vix
verbis explanare sufficio. Excedit eni
omne pclarũ longe summo4 phor ingeniũ:
q; sublimitas huius rei que tractatur excsu
perat oem intellectũ. Dito quippe mag
omnẽm creaturã ingressus conor eã dilige
ti intuitu cõteplari: tanto mag sentio
eã ab aspectu intellectus mei elongari.
Operã tamẽ dabo inquisitioni vestre.

pro modulo meo satisfacere prout ipse
de quo loquimur agimus dignabitur notici
am sui desideranti anime inotescere. Nos
autem ubi vires ponderare tante eminentie
presse succubuit: oportet fragilitati ag
noscere. Fratres. Nos quanto diligentius hu
ius pendimus altitudinem: tanto ardentius
optamus eam nobis utcumque fieri cognosci
bilem. Et ideo libenti animo ignoscam quia
si ea que verbis non vales: saltem nutibus explica
Magister Sciendum deum nullis verbis exprimi:
nulla posse cogitatione comprehendi.
Quod enim immensus incomprehensibilis predicatur:
si humane locutioni vel meditationi includeretur.
Nunc autem patet quam sit admirabilis: cum
omnibus linguis sit inenodabilis. omnibus cor
dibus sit incogitabilis. Dyalectica namque
disserendi potens. queque dubia potenter
diffiniens. cunctas scripturas enucleans
cum secretis cuncta. humanam sciam amethilas
cum divinitate intendit: tante maiestatis
luce repercussa pavidum caput tremefacta

reflectitur. atque in abdita mundane sapientie fugiens delitescat. ac dissolutis silogismorum nexibus stulta obmutescat. Nempe nomine et verbo cuncta exprimuntur que sub decem predicamentis humano corde capiuntur. Sed quod ex hiis nullum deo proprie conveniat manifeste racio comprobat. Nam si dixerimus quod deus substancia sit. que omnibus subsistere tribuit. et per quam omnes res esse habent. mox ylia et individua. de quibus verba predicantur. genera et species in quibus versatur. simul et nouem accidencia que eis necessario inheret animo occurrunt. que cuncta liquet. quod minime in deum concurrunt. Si predicemus quod deus ipsa magnitudo existat que omnia et mensura et pondere. et numero disponat. protinus parvitas huic quantitati se opponit. et sua exiguitate. quod est super omnia maximum comminuit. Quem si ipsam bonitatem. vel summum bonum nominemus qui cuncta valde bona fecit. statim malum huic qualitati contrarium obviat.

et tanto bono se opponere non trepidat
Quod si creator vel dominus predicetur. quod utrumque
ad aliquid secundum refertur ∴ confestim relatio
opponit ante mundi institutionem eum hoc
vocabulo caruisse ∴ et hoc relatiuum ex
mundi creatione accidisse ∴ cum ratio astru-
at nichil deo accidentale ∴ sed totum quod predi-
catur de eo. ei esse essentiale Porro si ubique
totus esse dicatur. et simul cuncta loca re-
plere ∴ mox localitas clandestine irrepens
illum loco includit ∴ qui cuncta pugillo vel
ui concludit Si autem sempiternus predicetur
et cuncta tempora disponere affirmetur ∴ con-
tinuo preterito presens. futurum presenti
succedere festinat ∴ et initium atque finem
eternitati ascribere non formidat Si
vero dicatur quod omnia possideat. et a-
mictu lucis sicut vestimento refulgeat ∴
statim cogitatio eum hoc habitu priuat ∴
dum amictum lucis vel possessionem rerum ab
eo separat Quod si presens adesse testa-
tur ∴ confestim situs standi vel sedendi.

ymaginatur Si vero vniuersa reges re
feratur: actus laboris eternam requiem
simulare conatur Porro si affirmet
patiens mala mundi sufferre: illico pas
sio se ingerit: et impassibile pati conten
dit His proprie dicte cuncta humana con
dicio includitur: et ab hijs omnibus proprie
tas summe essentie euidenti racione excluditur
Cuncta etenim que vel opposicione vel contrari
etate vel accidens suscipiunt: nulla racione
proprie deo conueniunt Si ergo racione repug
nante nichil de deo proprie loqui valemus:
saltim improprie et per enigmata de eo loqui
satagamus Aves eundem quamvis racio docet deum
humanis verbis inedicibile: sed intellectual
mens inhiant desiderat eum sibi vtcumque
fieri cognoscibile: que mens instar spe
culi animo videt: in quo ipsa ymaginem
sui creatoris contemplatur Magister Vniuersa
que in rebus creatis nouimus: per corporeos
sensus cognoscimus: et ea quidem que nec
visu nec experiencia didicimus: per comparacionem

visoru vl' exptoru dicti9. vt que de
bestiis vl' ignotis hominibus legim9
Que aute nobis penit9 incognita p
copatioes notas non significantur:
nuqu scie nr notificatur. Et ideo qr
spualia sut inuisibilia. atqz corporalib9
sensib9 incopabilia: nuqu erut nob
aliqua rone pbabilia Sz vero hoc
constat ee. si per similia edoceri nequit
fidem tn credetiu exigit. Tres que
ratio argumetis pbatur: qcqd i copati
one deficiat: necesse e vt ronat quisqz
credere no renuat Tu tn pfer quid
de spiritib9 sentiendu ratio innuat.
Mgr Sex modis sps in scripturis
sbaliter dici: no nescat a vob Primo
sumus oim deus sps appellat9 e. vt
ibi sps est deus: et qui adorant eu:
in spu oportet adorare. 2o angeli sps
nuncupatur: vt ibi qui facit angelos
suos spiritus. 3o aime sps nucupat:
vt ibi exibit sps ei9 et reuertetur in

ro in terrã suã C. vita brutoꝝ anima
liũ spus vocat' vt ibi Quis scit si
spus brutoꝝ iumentoꝝ descendat deorsũ
Quinto venti dicit' spus vt ibi spus
procellarũ Sexto hic aer dicit' sps vt ibi
Os meũ aperui et attraxi spiritũ Quoꝝ
diffinitiones tales sũt Aer ē sps semi-
no sensibil' eidē quē nos attrahēdo sen
timꝰ ipē nichil sentiēs cunctis tamen
sub celo viuentibꝰ spiramē exhibens.
Ventꝰ spus ē aer dei nutu aliquo mō
agitatꝰ. procellis aquarũ augmētatꝰ
p angelica ministeria excitatꝰ: et per
eadē tranquillatꝰ. Vita brutoꝝ aīa
liũ ē spiritꝰ vital'. cōstās de aere et
sāguine aīal'. inuisibilis. ꝑ sensibilis
meōriā habens. intellcu carens cũ car
ne moriens in aere euanescēs Diffīnic
Anima vero spiritꝰ ē sbā icorporea.
corporis sui vita. inuisibilis. sensibil'
mutabilis. illocalis. passibilis. nec
qntitate mēsure. nec qualitate forme

vel coloris susceptibilis. memorialis
rationalis. intellectualis. immortalis. Et ne
vacillet diffinitio tot cum probationibus roboretur
Anima est spiritualis substantia. Omne enim quod aliis
vitam subministrat: necesse est ut subsistat.
Sed anima corpori vitam tribuit: ergo anima
realiter subsistit. Hanc vero vitam ipsam
esse probat: quia dum presentia sua corpus vivifi-
cat: absentia sua idem corpus mortificat.
Hec quidem nobis est invisibilis: et spiritualibus
est visibilis. Hanc esse sensibilem constat.
quia oculis colores. auribus sonos. naribus
odores. palato sapores. manibus aspera
vel lenia sentire prestat. Est etiam mu-
tabilis. Omne enim quod melioratur vel peio-
ratur: mutabile est. Est etiam illocalis.
Omne enim quod loco includitur. et al-
titudine latitudine longitudine circu-
itu circumscribitur corpus est. Sed ratio do-
cuit animam incorpoream esse: id est nec
corpus. nec aliquod membrum habere: ...
igitur constat illocalem esse. Non enim

spaciu' aeris vt corp9 occupat. nec
corp9 vt aqua vtrem iplet : s; vt ca
lor toti igni illocaliter inest : ita aīa
totu corp9 illocalit' implet Ignis q'de
e visibil' : s; calor invisibil' et sensibilis
et quodāmō igne viuificans Ita aīma
invisibil' s; sensibil' visibile corp9. quadā
occulta vi sensificat et viuificat Hec
e quoq; passibil' Omne qd' merore affi
citur passibile e. Sz dū aīma sue volu
ntatis copos non efficitur : dolore mesticie
afficitur Igitur passibil' ee conuincitur
Ab hac qntitas excluditur. dū nec al
titudie nec latitudine aut logitudine
metitur nec sex circūstanciis scz ante
et retro. dextrorsu sinistrorsu. sursu et
deorsu se includi patitur Qualitas.
eciā coloris vl' forme ab hac secernit'
dū nulla forma vl' huām corpore vl'
vlli9 colorate rei illi asscribit' Hec e
memorialis q2 preterita reuolit vl' recolli
git Est rōnalis : q2 presentia discernit

Angelus

Est intellectual': q: futura intelligit.
Hanc imortalē ee hic constat: q:
incōna sui apud posteros pheniter di
mire laborat. ¶ Angelus autē spūs ē
sb'a incorporea. invisibil. sensibil. racio
nalis. intellectualis. imortal. bonorū
lucida et ipassibil: malorū tetra et
passibilis. Sz videndū vtrū substātia
talis aliqua i reb9 creatis ee credatur:
cū a nobis mīme videatur. Angelos ee
ipa insensibilia pbat: que tā certam
sui motus legē obseruāt. Omē qd' mo
uetur: aut motū a se habet vl' aliūde.
Sz omē qd' motū habet a se: ē sensibi
le. vt aīma: qd' aliūde insensibile: vt
corp9. Nā si sol luna et sydera per se
mouētur: sensu vl' racione vigere vi
dentur: que tam certa tpa celi spacia
custodiūt: et quodāmō sui itellectū
huic mūdo lucē vl' signis innuūt. Sz q
ea rōnabilia vl' saltē sensibilia corpo
ra arbitrātur: sensu carētes iure mi

irronabilia cõputantur Cum autem vere
sint corpora visibilia. sed motu carentia
vtputa insensibilia: et tamen moueantur:
constat profecto. quod aliunde mouentur
Restat ergo ea per angelica misteria mo
ueri Unde ventos et pluuias grandi
nes fulgura tonitrua tempestates au
ras. iussu dei per illos regi qui dubitat
et ea sensibilia putat: hunc racio stultum
cum insensibilibus probat. Bruta quoque
animalia usibus humanis per illos obsecundare
vel aduersari. qui non credunt aut illa
racionabilia per intellectum hec facere credunt:
longe a racione recedunt Sed et cuncta
que in rebus insensibilibus vel creaturis
sensibilibus geruntur: per illos amministrari
qui ambigit: multum a luce veritatis
desipit Igitur constat angelos vere esse:
et cuncta nobis patentia nosse Sed hec dif
fert inter illorum et nostram sciam: quod ipsi omnes
causas rerum antequam eueniant prescuint:
nos autem vix et cum magno labore inues   no

tigium⁹ eas postq̄ res in actu constat.
¶ Porro sum̄m⁹ sp̄us sicut a nullo itellectu valet p̄prie cogitari: ita nulla diffinitio potent p̄prie determinari. Sed q̄r intellectual̄ mens eū vtrūq̄ agnoscere anhelat: hec enigmatica diffinitio ei inferi sufficiat. Diffinicio dei enig̅ca

Deus sp̄us est. eēntia inuisibil̄ omi creature incōprehensibil̄. totam vitā. totā sapiam. totā eternitatē eēntialiter possidens. vel ip̄a vita. ip̄a sapia. ip̄a iusticia ip̄a eternitas exns: omēs creatura ad instar puncti i se ptinens Si autē aliquis insipiens tm̄ desipiat vt deū esse diffidat. hunc solū vere ee et alia omīa ab ip̄o habē esse hac rōne colligat. Omnis sb̄a aut p̄ se subsistit aut p̄ aliud. sed hunc mūdū nō subsistē qui contendit: hic fatu⁹ i nichilū tedit Mūdū autē nō p̄ se subsistere constat: dū iniciū eū cepisse doceat. Ptibus eciā constat. Om̄e autē qd̄ iungitur. vl̄ in

partes resoluuntur : ab aliquo utique con
iunctione vel resolutione patitur. Quod
ergo non per se subsistit : et ideo sequitur quod
creatura sit. Creatum autem ad aliquid
scilicet ad creatorem refertur. Solus ergo
creator per seipsum et in seipso existit :
omnis autem creatura per ipsum subsistit.
Si enim ab alio esse habet. tunc deo maius
est illud a quo hoc habet : quod deo incon
ueniens est. Et cum nichil preter creatorem
et creaturam existat : si deus per seipsum
non habet esse. sequitur ut per creaturam
existat : quod inconuenientissimum est. Amplius
singula mundi in diuisa genera et in diffe
rentes species diuiduntur. et in singulis bonum
inuenitur. Omne enim utile bonum. Uniuer
sa quippe utilia considerantur : et ideo sin
gula bona comprobantur. Omne autem
bonum. aut per se bonum. aut per aliud.
Sed diuersa bona participatione unius boni
bona esse necesse est. Diuisitas quippe
recipit maius et minus. Sicut ad genus comparatum
ad genus lapis est minus bonum. quam tamen est

et non viuit Lignū maius bonū est
qd' crescēdo viuit Equus illo melius bo
nū: qui viuit et sentit Homo illo
prestancius: qui viuit sentit et rōne
discernit Restat ergo huius maxime
summū bonū de quo omnibꝫ inferioribꝫ
pfluat bonū: et hoc bonū deus ē:
de quo qⁱ de fonte cuncta bona pfluūt
et in eūdē cuncta refluūt Hic solus
vere ē: et ideo veritas ē. Omē enī
qd' est: verū ē. Et qd' verū nō est:
falsū ē Sed deus vere ē: ergo veri
tas est Creatura autē ei collata. ē
qⁱ non est: et idcirco qⁱ falsitas ad
veritatē ē Omē enī qd' ex nichilo eē
cepit: in nichilū redigi poterit Et
omnis creatura ex nichilo ab eo pduc
ta. ad aliqd' esse ē producta: ergo si
ei cōparatur. nichil eē pbat Nulla
ergo mens deū eē dubitet: per quē
alia cuncta eē considerat Huius eēntia
est vita Omē enī qd' est aut viuit
aut vita caret: omē autē qd' viuit

aut p se viuit aut p aliud Sz deus
in seipso et per seipm viuit. et alijs
omib9 viuere tribuit: igitur vera
e vita. et vitalis veritas Seipm quoz
deus et totam facturā suā sapit et i
telligit: cu michil aliud e sapere qz
viuere et ee: igitur sapiā e Seipsu
eciā et omem creaturā diligit q iust
tu est: et hac iusticiā aliude nō accip:
igitur iusticia et dilcio existit. Inicio
et fine caret: pteritū et futuz nō ha
bet: ergo eternitas e. Cu ergo racō
deū veraciter ee probauerit. et hūc
vitā et sapiam et veritate et iustici
am et eternitate veris assercōib9
eēntialiter ee docuerit: restat vt ad
huc quoqz videndū aliquā fenestrā
aperiat: p quā mens quosdā gradu9
scandēs prospiciat: quatin9 regē glo
rie in decore suo videre preualeat.
Pedetētī aute racō p corporalia gra
ditur: ne infirm9 intellect9 p ardua
intens cū difficultate 9fuct9 relabat

In primis ergo hunc solem corporeum mente
consideremus cuius magnitudine totum
mundum calefieri. cuius claritate totum
orbem illuminari videmus. Post hunc solem
multa milia angelorum deo ministrantium
attendamus: quos singulos ratione mi-
nisterii septies ymo centies sole splen-
didiores sciamus. Nam hic sol est mi(ni)s-
ter mundi: angeli autem templa dei.
Quantum ergo differt templum dei a servo mun-
di: tantum differt claritas angelorum a
claritate solis. Deinde decies milies cen-
tena milia angelorum sublimium deo as-
sistentium perpendamus: quos singulos cen-
ties ymo milies puro sole clariores
perfecto noscamus. Sicut enim luna stel-
las. sol lunam in claritate excellere
cernuntur: sic quilibet superior ordo
angelorum inferiorem. ab angelis usque
ad seraphim. gloria dignitate et clari-
tate precellere creditur. Post hos innu-
merabilia milia sanctarum animarum inspiciamus
quas singulas longe sole lucidiores

angelis beatitudine et claritate coequan
dos non dubitamus Tot et tantis lucibus
singulariter considerantibus: singulorum
etiam magnitudinem contemplemur: quatinus
ad id quod interamus anhelamus facilius — al' intuen
sublevemur Cogitemus itaque animam
splendidum ignem: cuius minima scintilla
ratione instruente vincat hunc solem Omne
enim quod ab alio includitur: minus eo
quod se includit esse necessitate convincitur
Sed cogitatio anime que eius est scintilla
non solum hunc solem. sed et totum mundi am
bitum brevi spatio includit: et totus or
bis eam minime circumscribit: igitur
constat quantocumque animam toto mundo longe
maiorem fore Angeli autem sicut ab
animabus beatitudine: ita etiam differunt mag
nitudine Hic nemo magnitudinem
corporum quantitates intelligat: sed illam
potius intellectualem. que hunc mundum
corporeum. et cuncta in eo corpora. ad
parvitatem redigat Hic iam mens in
alta se elevet: cor suum quantum potest dilatet

tot luces inestimabili claritate inco
pabili magnitudie resplēdentes sub
se ꝓspiciat: sup se vero quādā admi
rabile lucē. que oīm illarū lucū lux
sit intendat: que sic sup tot et tan
tas luces longe refulgeat: sicut sol
sup omēs stellas lucet. Cuius lucis
ineffabile magnitudinē. et admi
rabile pulchritudinē. ille tot et tāte
luces iugiter admirētur: et cui9 af
fluētissimā dulcedinē indefesse ꝑfru
ere delectentur. Hec profecto ē lux
inaccessibil' quā inhabitat. essentia dei:
solis mūdis cordibꝫ visibilis. Null9
hic cogitet deū lucē. qⁱ tabernaculo
circūdatū hoiēm: qⁱ aliud sit deus
qui lucē inhabitet: et aliud lux quā
inhabitet: sꝫ potius ipām lucē eentiā
dei sciat: in qua vniuersa bona sit
locata sciat. Hec ē que mūdi corda
ꝑ ꝯtēplatione illuīnat. Hec est que
solis lucernā in mūdo cōmorantibꝫ
vt candele lumē ī carcē posite prestat:

qua de tenebris ad lucē. de morte ad
vitam de exilio ad p̄riam remeare
possint. Ergo in orōne taliter mens
sua deū meditetur: talis intēcio in ea
ymagine ei9 cōtēpletur: scilz talē
lucē que sit sup solem. vt sol sup cā
delam resplendeat: ymo talē que sic
sup vniusa angelor et aīmarū milia
pre sole cenaes splēdida. ut sol super
sydera refulgeat Non inletū quippe
a veritate aberrat: qui talē dei yma
ginē ante oculos cordis in oroē versat
Hec p̄ns dei visio facie ad faciē reg
nū celorū vocatur: q2 extra hoc cor
poreū celū. ymo extra omnē locū.
angeli iusti qui noīe celi nominat²
hac visione fruuntur Quamo etiam
q̄uis deus in omibz creaturis essen
cialis mane credatur: pprie tn̄ in
celis ul' in iustis habitare predicat²: ho
q2 ipi inhabitatione ei9 sentiunt:
et eū omib9 rebus mec gaudētes con
spicaut: Que sibi minime adesse cog

nosc̄at : qui terrena diligunt. Sicut
enim videns et cecus in sole stantes. vi
dens claritate solis videt. fruitur. cecus
lumine eius privatur. et quamvis presentia
solis utrique eque assit. tamen eius presentiam non
equaliter uterque sentit. sic deus hos inha
bitare tantum dicitur. qui eius presentia fa
ciem ad faciem videndo ut angeli : aut per
contemplationem ut iusti in hac vita fruuntur
In hijs autem non eo dicitur : qui eiusmodi
visione privantur. Unde et mitens nos regnum
celorum esse predicatur : quia visio dei omnipotentis
que regnum celorum i. iustorum nominatur in
angelis et iustis contemplatur. Hec etiam
dei visio vita eterna appellatur quia per
hanc presentiam indeficientis vite plene per
fruuntur : et nunquam nec morti. nec ullis
doloribus vel miseriis morti subiacentes puniuntur
Ad hoc namque creati sunt ut eternaliter
vivant : et eterna vita eternaliter
aspiciant. Hec quoque celestis civitas
nuncupatur : quia unanimitas illorum
civium ad videndum regem glorie in decore

suo congregatur. Hec nichilominus iheru
salem cognominatur: quia visione semper ma
nentis pacis saciatur. Hec paradisus
vocatur: quia omnimoda consolatione omnium
deliciarum iocundatur. Hec quoque superna
patria nominatur: quia omnes iusti hanc
visionem utpote filii dei hereditare non
dubitantur. Cum ergo sanctos in oratione
invocatis: sic oportet de eis cogitare.
constitutis in gloria eterne claritatis: scilicet
splendidissima luminaria longe pre solis fulgore
lucentia: qui omnia bona plenaliter in vi
sione dei habeant: et cunctis se invocanti
bus potenter subveniant. Et Sol eter
nus ad quem videndum nos tua dulcis oratio
perduxit. ipse te de tenebris erutis in lucis
regione constituat: et inter luces quas
predictis relucentes luce visionis sue perhen
niter frui tribuat. Magister Si quid per me
probabile profertur. volo ut inde non
michi sed deo tantum donum est gratia referatur
Qui sepe per abiectos servos ad here
ditatem sue visionis filios suos vocat:

et p hostes de exilio ad patriã. iter
salutis amicis pnotuit. Et bene nos
tis aliqui deforme. formoso speculu
ymo cecu videtibz lume tenuisse:
ac claudis sanis gressu viã ondisse
Nos quoqz iexhaustas deo gra
tes referim9. cui9 visio p te nobis
inotuit: et qui tale thesauru carna
lib9 abscõditu per te nobis protulit
Ez qz pond9 carnis aiam aggrauat:
ecce iteru carnal' cogitatio mete diui
na cõteplate pulsat. Cu eni superi9
iacio viui deu verissime ee demõstra
verit et ipm solu cucta ex nichilo fe
cisse probauerit: quo tres deos ado
rare docemur. du prem pfectu deu
filiu pfectu deu. spm scm pfcm deu
confiteri monemur. Du eni sub di
stictione tres psone distiguuntur: q
aliud q tres dij a nobis itelliguntur.
Mi ipa veritate se demonstrate
et rõne pbate. ee videbitis necariã
in vna eentia personaru trinitatem

et ite p omnia necessaria in trib9 per
sonis indiuidue substancie unitate
Alia iam de deo superi9 enigmatice lo
queret q̄ nō poterā prue: q̄d diui
cencia dei ee. Lucem de lu
ce q̄d gignitur. splendor q̄d
de luce et splendore simul generatur.
calor rom in sba lucis sple
doris caloris inuenitur diuisitas.
rom: s3 ꝑprietas rom in
vocabulis vl officiis ꝑdicatur ꝑprie
tatis. Maxime s3 diuisitas nam
lucis vocabulu ipam sbam: splen
doris vocabulu lucis gnum: caloris
vero vocabulu videtur exprimere lucis
efficiam Igitur patet tria vo
cabula diuisa vnā constare idiuidua
ēentia per omnia patet
Diuinu spm premi. lucē appellari
habetis in aplō Deus lux ē et tene
bre in eo nō sunt ulle Diuinu quoq;
spm filiu. splendore apellari habe
tis in alio. Cui ē splendor sbe eius.

Sūmū nichilominꝰ spm̄ scm̄. calo
rem nuncupari habetis apᵒ. moyse
Deus mē ignis ꝯsumēs ē Sicut itaqꝫ
lux splendor calor sit vna natura
et īdiuidua sb̄a. vocabula vero diuisa
constat pfecto pris et filij et sps sā
vna naturā īdiuiduā qꝫ essentia
dī̄ in eo qd̄ significat qd̄ sbaliter
spus noiatur. et ite in psonis diui
sitate necāria. dī̄ pr̄ gignēs. filius
nascēs. spus scūs ab vtroqꝫ pcedēs
predicatur Et plane trinitate in
psonis p spem videmꝰ: et necessa
riam in substātia vnitate credere
tenemꝰ Nam ideo vigilātissie hᵉ duo
noiā scilz substātia et psona. diuine
eēntie coaptatur: qꝫ sp substātia
de īdiuiduis ī pluralitate ꝯsistētib;
Psona autē de indiuidua ronali na
tura pdicatur: cū nos soleamꝰ p
sonis pluralitate: sbā autē desig
nare eēntie vnitate Et qua simi
tudine vocatur pater eterna lux

M Summa ex se prolem equalem sibi
genuit. D Ratione sibi magis nomen
nimis conuenire videretur. M In patre
est principalis causa prolis: et ideo a
principali sexu debuit uirtus hoc nomine
appellari. D Qua similitudine dicatur
gignens. M Certum est quod mens gignit
cogitationem. Cum autem mens seipsam co
gitat: quasi aliam sibi similem generat. Sic
summus deus cum seipsum qualis est cogitauit
procul dubio per omnia sibi similem ymagi
nem generauit. Et sicut uirtus gignens
pater vocatur: ita rectissime genitus
filius nominatur. D Si deus filium genuit
videtur aliquando fuisse quod filium non habuit
et hoc nomen ex accidenti possederit:
quod si hoc ita est. superior prolatio labe
factatur: quia nichil deo accidentale. sed
totum essentiale predicabatur. M Iam do
cuit ratio dei essentiam esse eternam vitam.
initii et finis nesciam: quod si hec singu
laris vera vita absque initio semper fuit:
constat quia et absque initio semper se viuie idel

lexerit. qd si se viuere no intellexit:
sapiens no fuit. qd nephas e de deo
dicere. Et si aliqn sapiam aliude ac
cepit qua prius caruit et tuc illud a
quo tatu bonu accepit: deo melius
extitit qd absurdu est. Sz si sepiter
na vita se semp viuere intellexit:
hec intelligetie sapia no aliude ei
accidit: sz semp ei coessential fuit:
quam quidem hac ex se vt prole sua genuit
ineffabilit. Igitur pater nuqm sine
filio extitit. Et Quia silitudie sple
dor eterne lucis filius vocat no filia.
Maxima p omia silitudo patris in
eo exprimitur: vn et silitudo eius dia.
Nichil eni in reb9 creatis ad integru
eius silitudine seruat a quo nascat.
Capilli naqz a capite nati: sunt
capiti dissiles. poma ab arborib
nata illis dissilia: lana dissilis oui
bus fetus aialiu vl ipi filii homi:
no p omia siles qualitate genitoru.
Hic aute p omia gigneti e simillim9

et ideo verissime fili9 nō filia vocat²
Qua autē habitudie filius ver
bū vocatur Triplicat' verbū itel
ligitur. verbi grā Cū hoc vbū homo.
aliquis ore profert. ł aut cū idē vbū hō.
absq3 motu ligue in corde suo format:
aut cū ipā res quā sigificat illud vbū
qual' sit itellcu cogitat. hoc tercio mō
deus verbū suū genuit. cū seipm cogi
tando dixit. Et q2 totū mūdi formam
eadē cogitatiōe creauit: ideo dicitur
qd omnia in vbo suo fecerit. Vn̄ et de
creatiōe mūdi legitur. Ipē dixit et
facta sūt. Nichil eni ē aliud fili9 vl'
verbū dei: q̄ cogitatio vl' ars vl' sa
pientia ei9. Nēpe cū nos aliquā rem
cogitam9: ipi9 rei ymaginē in cogi
tatione nrā formam9. Sic deus cū
seipm cogitauit: silem sui per omnia
ymaginē formauit. Et ideo hoc ver
bū. ymago ul' silitudo dei dicitur:
q2 nichil aliud nisi eadē eentia expmr²
Vn̄ et hoc verbū dicit' qı vere bonū

Amictes Cruare dicatur Omne quod
factū est in ipō vita erat. Nā lapides
qui stolidi sunt in verbo dei vivunt.
Magr̄ Omnis creatura triphariā sub
sistere dicitur In deo. in seipā. ī nobis
In deo vita īmutabil'. In seipā sub̄a
cōmutabil'. In nob' : silitudo rez ymā
giabiliū Verbi grā lapis in seipō ē
sb̄a mutabil' : qz ī calcē ɔmutabilis
In mā cogitatoē : silitudo lapidis
In arte dei eentia īterminabil' vite du
rabil' Cū eni artifex domū facē cogi
tat : iā dom9 ī ipā arte vivit. quam
postmodū man9 edificat Sz illa quā
man9 erigit corruet : illa vero que ī
arte vivit pmanet Et sicut nichil
aliud ē ars qȝ aīa. et aīa nichil aliud
ē qȝ vita : sic verbū dei nichil aliud ē
qȝ ars : et ars nichil aliud ē qȝ ipā vi
ta. Et in hac cuncta pmanebūt immu
tabiliter : que in sb̄a sua mutabilia
deficiunt Hic eundes vo idē verbū cū
pre et spū unā īdividuā sbām īcōpug

biliter probauerit: quomo solu incar
nari potuit? Si enim a patris essentia
e separatum. et singulariter humanatum:
constat perfecto quod patris et filii et spiritus sancti
substantia non est indiuidua: que potuit pa
ti separationis discrimina. Sicut sempi
terna uirtus diuinitatis. per ea que facta
sunt conspiciuntur potest intelligi: sic
hoc profundum misterium quam occultum. per ea
que in nobis geruntur rone perscrutate
poterit inspici. Notum est enim quod humana
mens. verbum communis locutionis ex se cogi
tando gignit: et idem verbum in mente et
in memoria. simul una essentia existit.
Cum vero verbum suum aliis innotescere
cupit. cum eadem cogitatione. que nichil aliud
est quam verbum suum. et cum memoria disponit
quod idem verbum corpus vocis induit,
et auribus audibile. et cordibus audi
entium visibile procedit. et etiam litteris
corpus suum legari et videri permittit
et tamen inuisibile manens de essentia
mentis et memorie non recedit. Nos ergo

mens neq3 memoria. s3 solu verbu
singulariter sonuit. p corpus vocis
sensibile. et tn inseparabiliter ma
sit in eentia metis et meorie inuisibi
le Sic sum 9pater verbu suu. seipm
cogitando genuit : qd in patris. et
spus sci eentia simul coessentiale sub
sistit Qd tame nec pr n spus scus
s3 solu verbu qd est patris fili9. sin
gulariter huanu corpus induit :
sensibile se hominibus exhibuit : cor
pus suptu indigna pati permisit :
ipm inseparabiliter in eentia patris
et spus inuisibile et ipassibile pmasit
Tercia aute silitudie dei amor
spus noiatur. Nam dei essentia diui
ee vita Vera aute vita se viue itelli
git : et si se vita intelligit : se vtiq3
diligit Dei aute viuere intelligere
diligere : nichil aliud e qz existere
Dilectio aute dei e vita. et vita est
spus : et qr deus p dilcone cunctis ee
vl viuere tribuit : idcirco sps nuncupa

Ideo autē sancus additur: quia cuncta p eū sanctificantur. Equaliter pbatur hic spūs a prē et filio procedere. Michi aliud spūs sanctus quam amor dei intelligitur: vñ et deus caritas dicitur. Constat autē quia prē filium vt seipm diligit et idem filius prem tam quam seipm diligit. Vita namque diligit se sapere: et iterum sapiā diligit se viuere. vite autem et sapiē. probata ē vna eentia esse. Igitur dilectio vel amor vel caritas quod ē spūs sanctus in sba pris et filij coeentialiter existit: et ideo ab vtroque equaliter procedit. Ausi spūs sanctus pri et filio coeentialiter existit. quō ab indiuidua sba separari potuit: cum in spē columbe sup dnm vel in forma ignis super aplos appa ruit. Non sancti spūs sba non ī columba vel in igne ē transmutata: sicut nec verbi in carne transformata. Sed spūs sanctus columbe corpus condidit: ī quo se ad hora sup corpus verbi ad testimoniū hominibus visibile prebuit: ipē tamē inuisibilis

in essentia pris et verbi inseparabilit
mansit. Alias quoque discipulorum interius
possidens. Foris speciem ignis vel luminis
oculis hominum pro signo exhibuit: et tamen
a substantia patris et filii non recessit. Profecto
insinuans quod pater et filius per eum peccata
consumunt: et corda hominum in eorum amo-
re, per ipsum accendunt: et quod impios per eum
iudicabunt: iustos hinc in ipso glori-
ficabunt. Sed non constat has personas
esse equales. Nam deus est summa vita
summa sapientia. summa dilectio. Quantum ergo
vita vivit. tantum se intelligit: et tantum se
intelligendo quantum diligit. Si vero non tantum se intelligit quantum
vivit: nequaquam summa sapientia erit. Et
si non tantum se diligit quantum se intelligit:
summa dilectio minime existit. Et cum ipius
substantia verissime bonum summum sit: summa
autem vita summa sapientia summa dilectio
non nisi in summo bono inveniri possit:
necessario sequitur tres personas esse
equales. scilicet patris gignentis. et filii
geniti. et spiritus sancti ab utroque procedentis:

Porro miā et in una individua suba
sunt unū bonū existentes Aliter
in hiis vocabul' magis deitas venera
tur : cū miā et iusticia et cetere virtu
tes ei9 essentie assignentur Mia
illa sūt proprie ei s'm se sbalia : ista vero
s'm nos accidentalia Misericors namq; m
dicitur q miser cor habeat 7 s; omnē mi
seriā a deo longe esse ratio pbat Justi
ciā autē hūana locucio nominat : qui bonis
bona malis mala recōpēsat Verū qz
deus miseris in miseriis subvenit : no
mē misericordis vl' miē accepit : quamvis si
nunq aliquis miser fuisset cui miam
impenderet : nō minus tn̄ in sba sua ipē
miā existeret Gra vero iustis lar
gitur pmia iniustis iusta irrogat sup
plicia. iuste vocatur iustus vl' iusticia
tamē si nullus foret cui vl' gloriā vl'
penā impenderet : nō minus ipē iusticia
existeret Sic de ceteris virtutib9 sentie
dū Hic maxia questio videtur sub
oriri. si miā dei nō potuit nosci nisi

p miseros. iusticia vero ei9 sciri nisi
per dapnādos. videtur ineuitabiliter
sequi quosdā necio miseros factos p
quos mīa reuelaretur. et quosdam
necessario dapnabiles p quos iusti
cia dei manifestaretur Quod si ita ē. iam
frustra pdicabitur malū nichil esse:
cū nichil pei9 possit excogitari qm mi
seria vl dapnatio Et si hoc p validis-
sima rōnis argumēta nō infirmabit
iā deus sumū bonū nimie cognoscat
ymo auctor tāti mali conuicatur. Porro
si noluit vl nō potuit ondere suā mīa
nisi ī miseris. iusticiā nisi ī dapnādis
quis nō videat sequi eū maliuolū vl
īpotentē? ī vno qr bonū nisi p malū
ostēdere voluerit. in altero qr aliter fa
cere nō potuerit. Quis vl demē
hoc psumat dicere. mīam et iusticiā
dei nisi p miseros et dapnādos mani
festari nō potuisse? cū manifeste cōstet
nos occultas diuicias. nō solū p egētes
s; p habūdātes demonstrare posse.

Si autē habuero occultā pecuniā nō
ideo nemē quēqʒ pauperē existere. cū
largiendo eā manifestā faciā: cū idip
sū diuiti tribuēdo facē queā. Sʒ potiꝰ
si paup existēs quilibet ad me vene
rit: de occulta pecunia ei mīaz ipedi
oportebit. sic ergo eiꝰ experiētia me lar
gū et locupletū cōprobat. Quod idē ī diui
te fieri posse constat. Quibꝰ pauperis
vl diuitis sciētia aut experiētia: nichil
michi vtilitatis. vtputa omībꝰ bonis
habūdāti confert: ipis autē vtilia
ymo necāria me habere. eis scire et
experiri. multū expediat. In hunc
quippe modū. si nullꝰ aliqn miser
vl dapnabilis fuissꝫ: deus opꝰ mīaz
et iustiā in angelis et hoībꝰ non
minꝰ maifestare potuissꝫ: de sua salz
habūdātia eis mīorditer largiendo
qd' mīme haberet. pserti cū omīs
creatura a se nichil omīo habeat:
ꝟ omīa ab ipo fonte bonoꝝ accipiat.
ac dona sua ī suis iuste cōseruādo

que ab eo accepisset. Et ideo no erat
nece vt vel angelus dapnatione ad ma
nifestada dei iusticia. vel homo mise
ria ad declaranda dei miam inciderit:
cu vtriqz in statibus angelis declarauit
Miam scilz eos a lapsu conseruando:
iusticia eis pnna dado. Cum aute libe
ra volutate angelus vel homo a deo apos
tatauerit: miam et iusticia quasi pri
occultas maifeste experti sut. Qui illu
iusticia iuste dapnauit: istu mia mise
ricorditer de miseria liberauit. Et cum
hac experiencia nichil deo vtilitatis ac
creuerit. in quo plenitudo omn bonor
an oem creatura creata fuerit: sequitur
q nulla necessitas sz sola volutas eos
ad miseria copulerit. Deu aute no ee
auctore mali hinc apte costat: q ipe
ome malu dapnat. Porro q malu
no subsistat. eciudes ro pbat. Omnis
em substatia bona est. Lz malu bonu
no est: igitur malu sba no e. sz priua
tio boni est. Videtur aute malu. q dda

agendi vel paciendi separabile accidens. In actu quidē. dū inordinate agitur: in passione autē dū inordinata actio. bene ordinatur. In regno quippe cuncta ordinātis nichil inordinatū relinquitur. Est autē rectus rōnal' creature ordo. vt caduca respuat mansura appetat: homines inmortales ī aīa diligat. Deū summū bonū p omnib9 amab. ei9 volūtati obediat. Sz qui summū bonū contempnunt. caducū mūdi bonū diligunt: suas animas despiciunt carnis desiderijs obediunt. hij inordinate viuunt: sic q̄ malū faciunt. hoc vero malū ordinabitur: dū hec actio ī passiōe mutabitur. Erā dū tales. et summo et caduco ~~bono~~ mūdi bono priuatur: neccē est vt asperis. que blanditijs contraria sunt affliciatur: que tamē in serpēis non sunt mala: sz parietibus videtur amara. Igitur p naturā nichil ē malū. Deū autē summū bonū hinc constat: q malis et reis. qui contra iusticiā manum suā porrigat. Repe a forte

no

ſiunı boni talis iuſticia manat. qua
deus indignis iure miſereri debeat. Qu
etia͂ beniuolus in hoc co͂probatur. q
solus tot bonis frui noluit. ſ; ex nichi
lo tot ſubās protulit. quib; bona glo
rie distribuit. Omip̄s vero ymo ipā oi
potentia hic declaratur. q tāta ma
chinā reȓ mūdi cū omnib; que ſunt
potuit ex nichilo formare. et hec in
ſeipis deficiētia potent. i melius reſtaurare
et omīs creatā eū ad iconueniēs no flectere
ſ; quitq est. nutui ſuo paret. Ecce
tota munitio vre ̄positiōis iacet
ſubruta arte manifeſte tois. Et vere
vtile ē nunimē erroris ſubiru. arte
veritatis co̅ſtrui. cui fudamentū q
ſup omnā creātē ſtabilit locaſti ſup
eſt vt machinā ſup origine creature
conſolides. ac fine mūdi ab inicio
co̅tinuādo edifices. culme q i alto tegi
in celorū ↄſumes Itaq; rone p bāte
nobis inſinua vtrū vniuerſitas crea
ture ex creatoris sbā. an ex aliqua.

existente materia. an ex nichilo sit condita
Magister. Huius structure compagem hic
artifex corroboravit: cuius opus nul
lius argumenti molimine conquassabitur.
Ex substantia creatoris se esse creatura ipsa ne
gat: et eundem quoque initio totis ani
mis repugnat. Deus namque est immuta
bilis: omnis autem creatura mutabilis:
que si ex immutabili natura processisset
consequenter et ipsa immutabiliter duraret.
Porro si corruptibilis natura ex dei substantia
prodiit: sequitur quod dei essentia corrumpi
possit: quam certe mentis insania iacu
la totius confodiunt: et a patria verita
tis longe reiciunt. Quod autem ex nulla
substantiali materia condita sit: hic
constat quod nil preter deum fuit. Restat
igitur quod universitas ex nichilo crea
ta sit. Non quod nichil aliquid fuerit vel sit:
sed quod non aliquid fuerit. hoc creator ali
quid esse fecit. Tamen ante creationem
totius creature ymago in verbo .i. in arte
dei fuit: ad cuius exemplar universitas

Vbi autem deus non est. ibi nichil est. vbi autem
aliquid substanciale est : ibi deus est. Ergo deus in omni
creatura existit : quoniam omnis creatura sub
sistit. Hic fortassis infirmus animus apud
se dicit. Si deus in omni creatura est. tunc
et in celo et in inferno. et in brutis animali
bus ymo et in demonibus est qui vtique cre
atura sunt. Hoc nulla inconuenientia apta
racio probat : que in hijs omnibus bonum
considerat. Celum quippe est res aliqua cum
alia permixta. vtputa terra cum aqua vel
cum alia re huiusmodi. Terra autem est bona
quia substancia est : et aqua est bona quia substancia est. Infer
nus quoque dicitur igneus : et ignis bonus
est : quia substancia est. Bruta eciam animalia singula
in genere suo ad aliquid vtilia sunt : et
ideo bona sunt. Demones nichilominus in
eo quod angelica natura sunt boni sunt. Igitur
cum constet hec singula in bono subsis
tere : necessario sequitur deum qui solus
bonus est in omnibus existere. Sed et omnis
creatura deum sibi inesse per aliquid sentit.
Angeli enim et vniuersa viuencia deum

sibi inesse sentiunt : deum per eum viuunt et
sentiunt. Deus quippe vita est : et omne
quod viuit vita viuit. Non enim angelus
magis viuit quam vermis licet ille sit immor
talis iste mortalis : nec angelus magis
subsistit quam vermis : quamuis illius substancia sit
eterna. istius caduca. Corpora quoque celes
tia scilicet sol et luna sydera deum in se sen
tiunt : deum per eum lucent et subsistunt. Arbo
res et herbe deum in se sentiunt : deum per eum
crescunt et subsistunt. Lapides deum in se silicet
sentiunt deum per eum subsistunt. Demones deum
sibi adesse sentiunt : deum per eum viuunt et se
tiunt. Sed et in hoc deum sibi adesse sentiunt
quod iusto dei iudicio mala in penis luunt.
Deus enim iusticia est. Et vbicumque iusticia
exercetur : ibi deus esse creditur. Sic demumque
adest imperator latronem dum eum dampnat
sicut militi dum eum remunerat. Et nec
contaminetur deum sordes mundi abhominari
sed solas peccatorum sordes nouerit eum execrari
Nec eum vllo modo posse vlla re contaminari
lari : sicut nec radium solis vlla immundi

Ubi autem deus non est. ibi nichil est Ubi autem
aliquid substanciale est: ibi deus est Ergo deus in omni
creatura existit: qui omnis creatura sub-
sistit Hic fortassis infirmus animus apud
se dicit Si deus in omni creatura est. tunc
et in celo et in inferno. et in brutis anima-
libus ymo et in demonibus est qui utique cre-
atura sunt Hoc nullam inconvenientiam. apta
racio probat: que in hiis omnibus bonum
considerat Celum quippe est res aliqua cum
alia permixta. utputa terra cum aqua vel
cum alia re huiusmodi. Terra autem est bona
quia substancia est: et aqua est bona quia substancia est Infer-
nus quoque dicitur ignem continere: et ignis bonus
est: quia substancia est Bruta etiam animalia singula
in genere suo ad aliquid utilia sunt: et
ideo bona sunt Demones nichilominus in
eo quod angelica natura sunt boni sunt Igitur
cum constet hec singula in bono subsis-
tere: necessario sequitur deum qui solus
bonus est in omnibus consistere Sed et omnis
creatura deum sibi messe per aliquid sentit
Angeli enim et universa viventia deum

sibi inesse sentiunt : dum per eum viuunt et
sentiunt. Deus quippe vita est : et omne
quod viuit vita viuit. Non enim angelus
magis viuit quam vermis licet ille sit immor
talis iste mortalis : nec angelus magis
subsistit quam vermis : quamuis illius substantia sit
eterna. istius caduca. Corpora quoque celes
tia scilicet sol et luna sydera deum in se sen
tiunt : dum per eum lucent et subsistunt. Arbo
res et herbe deum in se sentiunt : dum per eum
crescunt et subsistunt. Lapides deum in se similiter
sentiunt dum per eum subsistunt. Demones deum
sibi adesse sentiunt : dum per eum viuunt et sen
tiunt. Sed et in hoc deum sibi adesse sentiunt
quod iusto dei iudicio mala in penis luunt.
Deus enim iusticia est. Et vbicumque iusticia
exercetur : ibi deus esse creditur. Hic demumque
adest imperator latronem dum eum dampnat
sicut militi dum eum remunerat. Et nec
contaminatur deum sordes mundi abhominari
sed solas peccatorum sordes nouerit eum execrari
Nec eum vllo modo posse vlla re commacu
lari : sicut nec radium solis vlla immundi

cia sordidari Omnis autē creaturā in
creatore existere hic cognoscitur : q
extra deū nichil eē creditur Sz tñ nō
sit in eo ē vt sit eius sba vl ps ei9 es
sentie. vt cor ē in aiali et ps aialis.
ß ut lucerne lumē in sole nō ē ipi9
sba nec pars eius eentie It aliquis
stult9 hic prcipit et dicit. Si lapis ē
in deo et deus ē in lapide. ergo lapis
ē deus Non vtiq; sequitr̄ vt omē qd
in altero ē sit illud in quo ē Nā vinū
ē in vtre et tamē nō est vter Sol quo
qz ē in speculo et speculū in sole : et
tamē neutrū ē qd aliud Sicut enim
quilibz rome positus si cogitatiōe totā
ciuitatē collustraret. totā vrbē cū pplo
ymaginādo mēti sue icluderet. recte dice
retur roma ī ei9 aīa et aīa ei9 in
roma eē nec tamē eius sba eē : sic
pfecto de9 in omi creatura. et omis
creatura in deo rectissiē affirmatr̄ : et
tñ neutrū quidē est aliud Sz hic crea
tor deus imutabil. hec creatura ve ussi

me mutabilis predicatur Sz qr nobi
tenebris nati sumꝰ lumē veritatis vi
dere nō possu9. mūdū hūc sup abissū
fūdatū. deū autē m cū angelis i celo lo
catū cogitam9: et extra hūc mūdū
nichil nisi tenebras eē putam9 Sz po
ci9 vis9 mētis nrē magnitudiē vere lu
cis hebetatur. sicut corporeus oculus
fulgore solis reuerberatur. et tenebre
nrē tātā claritatē nō cōprehendūt. et
caligīate cordis intuitu eā nos cōtēpla
ri ꝓhibēt. Rēpe tot9 hic mūd9 instar
breuissimi pūcti intra deū colligitur
serenissīa autē lux maiestatis ei9. extrā
vndiqz versū i imensū diffūditur
Deus quippe vniusa sursū et infra
inter9 et exter9 et i circuitu eēnali
ter replet. et nulli9 creature itellect9
iterminabilē ei9 sbam vlla cogitacōe
excedet Hoc itē infirmū cor et itellec
tū scādalizat: et tacit9 hoc apud se
volutat Si cūcta in deo sūt ergo lu
pi et serpētes ymo et demoēs in eo sūt

hoc ut supra nullum inconveniens comprobatur
dum in hiis omnibus bonum reperiatur.
Omne autem bonum in deo est: extra quem
nichil est. Non autem hoc modo in deo sunt
ut maiora locum maiorem. minora minorem
occupent: sed hoc modo quod sunt et vere sunt
Ipse est enim essentia ipse et veritas. Sed
queritur cur aliqua creatura quodque mali
paciatur et non potius tota equaliter bono
fruatur. si deus qui est summum bonum in
omni creatura esse declaratur. Sed sciendum
est quod sicut anima per totum corpus diffusa in
singulis membris tota consistit. non tamen
singulis membris tota sue administrationis
omnis munera tribuit: sed oculo tantum
videre et non audire: auri autem audi
re et non videre et ceteris in hunc modum
membrum autem cum donum vegetationis sub
traxerit stolidum et inutile in corpore re
manebit: et hoc malum pati vel nichil
pati confirmabit quia bono privatur.
Sic deus per omnia diffusus in singulis totus
consistit: non tamen singulis cuncta dona

sue gracie tribuit : sed singulis prout
sibi placuerit. Ut lapidi tantum esse non vi
uere : arbori crescendo viuere non sentire :
bestiis sentire non discernere : angelis et homi
nibus discernere. et angelis immortales existere.
Cum autem alicui horum subtraxerit : primum
in corpore vniuersitatis inutile erit. et cum
ei bonum quod nature blandum est subtrahit
mox ex necessitate amaro quod ei contrarium
est afficiatur. ut homines in mundo. demones
in inferno. Sic quia malum pati predicatur
dum bono priuatur : sicut cecus in sole po
situs tenebras pati dicitur : quia eius luce
non fruitur. Cur autem deus se illi creatu nota
re dulcedinem sue presentie perfruendum exhibe
at. alteri se subtrahat : racio nullo
acumine penetrare preualet : sed terribilem
deum in iudiciis suis stupet. Item queritur
si deus in omni creatura. et omnis creatura
in eo est. quomodo aliquid deficiat et
non potius totum in uno statu permaneat :
presertim cum immutabilis deus cuncta contineat.
Sed sciendum est quod per hoc creator a crea

tum discernitur: dum hic immutabilis
hec autem in celo instabilis cernitur. Cuncta
autem eternitatem imitantur: dum deficiendo
et iterum renascendo quasi in circulis existentia
semper rotantur. Cuncta enim origine de
nichilo susceperunt: in nichilum recurrere
et quia extra deum exire ceperunt: sed quo exi-
tum non invenerunt. quasi in circulos revoluta
rursum in esse redeunt. Celi quippe et
sydera semper in circulos suos revolvuntur
Aque iugiter fluendo quodam pacto circu-
lo in fontes suos revertuntur. Arbo-
res herbe animalia crescendo senescen-
do putrefiendo. iterum renascendo. quodam
modo circulose circumaguntur. Hoc quo-
que modo cuncta per se in nichilum redirent
sed per continentem semper in data natura rever-
ti cogendum. Item queritur si homo in
paradiso perstitisset utrum hec cuncta ut nunc
mutabilia fuissent. Procul dubio cuncta
cum labili tempore vices suas ut nunc crescendo
deficiendo nascendo moriendo servarent:
et ipse in uno statu stabilis et dominus omnium

pduxerit Quia vero pertinacia instabil
extitit: ipe in tpe et caducis reb9 labi
cepit. Fugatis tenebris de structura sa
cre edis: iam ad dissoluendas machinas
contra eam erectas accingamur Deum ali
cubi ee substancialit et vbiqz potenciona
lit repugnat firmitati iam elaborate dis rons9
putacois: et subruitur impulsu eiusdem
tissie rois Si enim deus alicubi et no
vbiqz sbaliter est: tunc circumscriptus et lo
calis est. Et si localis e tunc corp9 est: et
si corp9 e tunc concluditur no ee de9 Itemque
si loco de9 continetur: tunc locus qui eum
continet maior et melior e illo Maior qz
deum includit: melior. qz bonum tantum
9tinet Porro si i celo e substancialiter
i mundo autem potencionalit: tunc est eius
essentia aliud qz potentia Et sequitur qz
potentia ex accidenti eueniret: q superius 9
tracio a facie veritatis reppulit Si autem
dimidius in celo dimidius i mundo e: tunc
creatura 9tinet creatorem et includit i
se suum factorem Si autem aliquid est i celo

aliqn i mudo. tunc mutabil comatur: qui de loco ad locu mouetur. Amplius si aute deus aliqn in celo et no i mudo: tunc tm ibi aliqn est vbi est: alibi aute nichil est. Vbi em ipe de9 no e: ibi nichil est. Si vero p singula loca e dimidi9. tunc gstat ex partib9. et sequitur q sit passibilis: qr p loca e diuisibilis. Sz eciā et solubil. Oe em qd ptib9 constat dissolui poterit. Si autem i singul locis est totus: tunc tot sunt tota quot loca. Ome em qd i vno loco totu icludit: ei9 nulla pars in alio loco ee comatur: et sequitur q loco de9 concludatur: q cuncta concludere pugillo pdicatur. Et si p vices tpm mutatur et heri i vno et hodie in alio. cras in tercio loco gmoratur: tunc tpalis e. et iam pteritu amisit. futuru adhuc no habet: et cuncta accidencia i eu occurrunt. Hui9 falsissime opinois machinamenta: facile dissoluunt hui9 facte turris in

strumeta. Dei potentia m ethil ali⁹
ē q̄ eius eentia: igit᷑ de⁹ nō alicubi
determiate. ſ; vbiq; eſſēcialit᷑ ē. Deus
quoq; imenſ⁹: locus autē ē ſpaciū:
qd qdlibet corp⁹ occupat. altitudīe
latitudiē longitudiē menſuratū. Et
q̄cq; ē locale ꝑ anteri⁹ et poſteri⁹. per
dextrū et ſiniſtrū. ꝑ surſū et deorſū cir
cūſcribitur. De⁹ ergo nec ꝑti in celo.
nec ꝑti ī mūdo: nec aliqn̄ tot⁹ in celo
aliqn̄ totus ī mūdo: nec ꝑ ſingula di
uiſ⁹ loca. nec in ſingul' diſiūcte totus
ſ; extra oēm locū in ſe et ꝑ ſe exiſtens
omnē locū repleſ et in ſe cōtinens.
cūcta creatura penetrās. vniuſa per
ſbām cōtinuās. vbiq; .ſ. in omibus. et
extra omia ē totus: q2 a nullo loco re
mot⁹. Sicut lumē lucerne ī oculꝰ om
circūſtātiū totū lucet. et in ſeipō totū
manet. et ideo a ſeipō nō recedit. vt
ad ꝑntes ꝑueniat. nec vnū relinquit
vt alij luceat. ſ; poci⁹ ſingul' et oib;
ſimꝉ totū lucet et ī ſeipō totū manet.

Sic deus vbiqz et in omnib⁹ ē totus :
et in seipo ꝑmanet totus ∴ a se nō re
cedit : ſ̄ cuncta in se colligit. Hic qu
tur cū de⁹ loco nō includitur . quō
xpus tot⁹ in v̄gis vtero . totus in celo
p̄dicetur ∴ cū vterus virginis loc⁹ nō
dubitetur . In celo fuit tot⁹ in p̄ns
centia : vt in aīa tota sapīa In vir
ginis vtero totus : vt verbū totū ī voce
Deus etiā inicio et fine caret : et ió
etern⁹ manet Igitur nec fuit p̄teri
tū . nec erit futurū recipit : ſ̄ extra
omē temp⁹ p̄ns ē semꝑ vbiqz existit
Vn̄ et est cognoīatur : qr eternitas
exns omīa tp̄a disponit . nullo tp̄e
variatur En machina vr̄e mltipli
cis ꝓpositiōis corruit : qr nulliū acci
dens in deū coaruit Fres Hui⁹
ruina nō moleste ferim⁹ : ſ̄ ad fra
gore ei⁹ poci⁹ fautores applaudim⁹
qr ꝑ ei⁹ casū turris introitū sperim⁹
Sz cū hec machina sit destructa : ecce
alia constat contra turrī erecta Supe

rius dem est qz deus solus imortalis
solus inuisibil' sit. Vn angeli vl' aie
mortales sut. aut de q e angel' inuisibi
lis de quib q dicit' qz semp videat faci
em pris Mutabilitas e quedam
mortalitas ? du em de preterito i futuru
mouetur : qi preterito moritur Sol q
deus e imutabil' ? qz nil preterita ei disce
dit : nil futuru accedit ? s quicqd e vl'
fuit vl' erit totu sibi semp pns est.
Et sicut nec pt cogitari qz aliqn ini
tiu habuerit : ita quoqz no pt cogita
ri qz vnqa finiri possit Angeli aute
mutabiles sut : qz de preterito in pns
de pnti i futuru mouetur Preterito
quippe caret : futuru nondu habet
Constat em qz socios agelicos olim
amissos no habet : et qz adhuc con
sorcio scor in terra pegrinatiu caret
Preterita meoria recolligut : futura
psciendo intelligut Et sicut pt co
gitari qz aliqn ceperit : ita etia pt
cogitari qz finiri possint Sz cu ipi

se creaturā mutabilē considerant quo
dāmō a statu īmutabilitatis degene
rant. talis mutabilitas ē eis quedā
mortalitas Anime vero sicut sunt p
omnīa mutabiles : ita quoqꝫ pene p
oīa mortales Deus quippe ē vita aīe
sicut ipa ē vita corporis : ꝫ sicut cor
pus mortuū ē qn̄ aīam nō habet : ita
aīa mortua ē dū deo caret Vel sicut
ocul9 mortu9 dicit᷑ cū luce priuatur
sic aīma mortua dicit᷑ cū vera vita
que deus ē nō fruitur Solus igitur
de9 habet īmortalitatē : qꝛ nullā reci
pit mutabilitatē Hic etiā solus est
inuisibil' : qꝛ nulli creature ad plenū
intelligibil' Semper angeli et aīme
btōꝝ more suo nō nrō eū sp̄ vident
nō p interualla spaciorꝫ sicut nos cor
pora videm9 ꝫ intra se et extra se in
omni creatura et extra omnem creaturā
eū conspiciunt. et nullo intellectus ī
tuitu aplitudinē sue claritatis excedit
Et qꝛ nō ita pleniter ab ipīs vt a se

ipso conspiciatur vel intelligitur: ideo
solus invisibilis dicatur. Nam divi
na natura cum angelica in hac turri
tenetur septimum: cum humana natura le
gionem induat: ad impugnandam eam ma
chinam erigit. Queritur namque quomodo
homo ad ymaginem et similitudinem dei
formatus dicatur: cum nulla convenien
tia similitudinis dei in homine conspiciatur.
Impugnatoria a repugnantibus ex
pugnatur: dum procedentia a consequen
tibus inexpugnabiliter roboratur. Duo
homines scribuntur: interior et exterior.
Interior anima: exterior corpus. Interi
or invisibilis: exterior visibilis. Invisibi
lis ergo ad ymaginem et similitudinem
invisibilis dei est creatus. Visibilis autem:
secundum visibilem etiam mundum est formatus.
Deus invisibilis est in substantia unitas:
in personis trinitas. Interior ergo homo
id est anima ad ymaginem unitatis
est creata: quia non ex partibus ut cor
pus composita: sed est simplex natura

et imortal' eēcia. Est quoq; deus
meōria qua sui et om̄i que sūt me
minit: que pater noīatur. Ex qua
itelligētia nascit'. que se et cūcta
que sūt intelligit: que filius nūcupa'
Ex vtraq; dilcō procedit. que se. et
vniu'sa que sūt diligit: que spiritus
scūs vocatur. Ad cuius trinitatis ymā
gīne aīa conditur: dū ei memoria
itellectus et dilcō tribuit'. Preterito
rū naq; meminit: iuisibilia itelligit
mala respuēs bona diligit. Dei quoq;
eēntia est lux vita iusticia bonitas be
atitudo. Ad hāc silitudinē ē aīa fēa
vt sit lucida vitalis iusta bona bt̄a
Exterior vero homo id ē corpus quo
dāmō ad exemplar mūdi formatur'
dū ex quatuor elemētis cōpaginat'
Vn et micrōcosmus .i. minor mūdus cog
noīatur: et eciā in hoc habet aīa
silitudinē dei: dū ipa sic in more mū
dū. vt deus gubernat maiore. Omnis
quoq; creatura p aliqd dei silitudi

ne habet ∴ et q̄nto queq; ē alteri ex
cellentior ∴ tanto ē ei similior Ipse
quippe ē. viuit sentit ∴ p ratiōne discer
nit Lapides eius siltudinē se adiungunt ∴
q2 sūt Arbusta magis siltudi ei ɔ̄appro
pinquat. q2 sūt ∴ et crescendo viuunt
Queq; aīata multomagis siltudinē ei ɔ
exprimunt ∴ q2 sūt viuunt sentiunt Por
ro in hominibus ɔ et angelis siltudo dei maxi
me refulget. q2 sūt viuunt sentiunt ∴ et
ratiōne discernunt Animas autē ɔstat eē
eternas Si eni ad videndū deū sine pre
dicatur. necessario sequitur. vt sicut deus nō
habēt finē creditur ∴ ita aīe illū visure
sine fine viuere nō dubitentur Sz queritur
ille aīme vtrū imortales sūt. que deū
visure nō sūt. Omēs aīmas vnius con
stat eē nature ∴ et si quidē imortales
aīme sūt ∴ ergo omēs aīme deū visu
re semp erunt beate ∴ cū non visure se
per misere Erres Unde aīme tanta
videntur in sompnis? Anima isacia
bili cupiditate sciendi veritatē captatur ∴

et ideo semp in cogitationibz vagat[ur]
Ideo q[uia] sensib[us] corporis sopitis per
enigmata queda[m] futura deo reuela[n]te
preuideri. interdu[m] circa visibilia dya
bolo fallente anxia languet : aliq[ua]n[do]
angel[is] u[e]l a[n]i[m]ab[us] co[n]fabulatur : aliq[ua]n[do]
a demo[n]ib[us] ludificatur Hec i[n] modu[m]
oculi cetera o[m]nia videt : seipam vi
dere no[n] potest. Cur a nob[is] no[n] vi
detur. Nam tam subtil[is] e[st] na
tura dicit[ur] : q[uod] se a corporeis oculis
videri no[n] patitur Qu[an]tu[m] e[ni]m aqua
tenuior e[st] terra : q[uan]tu[m] aer subtilior e[st]
aqua : et q[uan]tu[m] ether[eus] ignis aere te
nuitate : ta[n]tu[m] vincit a[n]i[m]a igne[m] ce
leste[m] subtilitate Hec e[st] e[ni]m causa. q[uia]
null[us] sp[iritu]s a nobis cernitur : q[uia] sub
tilitas nature eor[um] n[ost]r[u]m visu[m] excedere
creditur Qualit[er] p[ro]hibetur a[n]i[m]a
p[er] totu[m] corp[us] e[ss]e diffusa : et tame[n] no[n]
maior in maiorib[us]. nec minor e[ss]e i[n] mini
mis me[m]bris. s[ed] in singul[is] tota. Nu[m]
sint tot tota quot membra. Sic

super q dictu e Si lume in medio po
natur . no minus in meis . et magis
lucet in oculis alterius qz in singulis totu
et in seipo manet totu : sic aia vbiqz
i corpe . et singul mebris e tota Vnde
tacto vno mebro dolet tota . no tn
tot tota quot mebra . qz in seipa ma
net tota sicut vox i auribus omi . no
pticulariter s sonat tota . et in seipsa
remanet tota Si omes aime vni9
nature sut . quid na cause e q queda
aima habilior : queda ad discerne
du est tardior . Aia habz forma
cere et cadele . Cera habil e ad expri
medu ymagine si ei sigillu ipma
tur : sicut candela ad lucedu si acce
datur In huc modu exprimit aia
ymagine scie . si ei iprimitur sigillu
doctrine . lume qz veritatis recipit
si igne sapie accesa fuerit Que
si pse studiu vel exerciciu pbere neg
lexerit : sicut cera sine ymagine.

et sicut candela inaccensa sine luce sic in tenebris ignorantie sine sciencia et veritate remanebit. Quanto magis autem quisque se doctrine aptaverit: tanto magis sciencie capax erit. Cur autem ignis spiritus sancti quasdam animas se non prebentes ymmo negligentes luce sciencie magis accendat. quasdam non accendat: ymmo aliquibus laborantibus scienciam subtrahat. aliis similibus non subtrahat: mecum penetrare non valens mecum clamat. O quam incomprehensibilia sunt iudicia dei: et quam investigabiles vie eius. [illegible] Cum cuncta a magistris discatur: quomodo unus magister in celis esse scribitur. a quo qui specialiter quique doceantur. M[illegible] [illegible] impedit michil per hominem discatur. [illegible] tamen foris commemorando plantat et rigat: veritas autem que in anima habitat intus docendo incrementum dat. Sed stultus non intelligit hec. Racio autem que cuncta discernit spiritualiter hec certa esse comprobabit. Sepe quam que cernimtur. melius visu quam auditu ca

pitur. Nam cū ceco nato de sole nar
rauero. ipē tamē nescit q̄ sit sol quē
nūq̄ vidit ⁊ tamē meis verbis credit
aliq̄ eē q̄ ita vocetur: aut fortasse du
bitat. quicq̄ eē in re qd̄ sic noīetur. Cum
si repente videat. ipō visu solem eē pro
bat: quē auditu scire nō poterat. Sic
pleriq̄ ceci scripturis nouerūt: sz tn̄
q̄ sit liber vl̄ lr̄a nesciunt. quorū ocli
si subito aperiāt. et libro corā posito
q̄ sit qd̄ viderīt mōstrāt: et visu dis
cernūt qd̄ auditu nō poterāt. Porro si
alicui coꝝ dixero tal' lr̄a a vocatū. tal'
b noīatur: mox introrsū reuertit veri
tatē ↄsulit: et verū eē probat qd̄ audit.
Qd ergo hūc docui. qui nec prius audi
tu. nec postea visu scire poterat qd̄ lr̄a
eēt. nisi veritate intus docere. et visu
foris probare hāc edisceret. Ego
tm̄ sonos vborꝝ ptuli: ipē vero ver
ba et res p verba signatas. veritate
intus examinātē cognouit. Sic vos
quoq̄ si mlta vob' de elephāte dixero

nesciatis quid sit elephas : nisi eum vide
ritis Sicut multa de dauid legimus. et
quod rufum hominem et pulchrum aspectu eum
cognouimus : qui si ad nos intraret :
num hoc cognoscerem(us). puto minime.
Curare. Cura a magistris discere ne
quimus : quod veritate visus non probamus
Doctores enim sonos tantum verborum proferunt :
auditores etiam veritate intus docente
verba mente. res visu discunt. Sic
literis sic ignotas linguas sic varias
artes discimus : dum sonum verborum a pre
ceptoribus percipimus : res ipsas veritate
docente intus consideramus. Sed quid de
cantu est qui non videtur : sed tantum auditu
discernitur. Nonne dum vox canentis
foris sonat : veritas ibi intus que quosdam
ascensus et descensus vocis in anima format.
Igitur nichil omnino per hominem. nisi solus
sonus discitur : verba autem et res per
veritatem in interiori homine habitantem
discernuntur. Et sic verissime vnus magister
predicatur : a quo quisque interius instruitur.

Ea autē que a nob nō videntꝰ: vt
de9 et angeli. tm̄ esse credūtꝰ Tres
Differt autē credere deū et credē ī deū
M gr Multi em̄ demoēs et pagani
credūt deū: ȝ nō credūt in deū Credūt
nāq3 ꝙ deus sit qui oīa creauit. ac sic
ꝑ omnia potens sit. In deū autē tātū
credūt qui eū diligēdo ī illū tendūt.
Vera autē fides ē credere ꝙ deus in es
sentia sit vnitas et in ꝑsonis trinitasꝰ:
et hec omnia ex nichilo verbo suo cre
auit: ac collapsa eodē verbo incarna
to restaurauit: et in vltiō die ꝑ spm
suū vniūsa renouabit: et hec creden
tib9 summū bonū salꝫ seipm ī ꝑmiū
dabit. Hec fides vita aīe existit: et
ꝑ hāc iustꝰ viuit Hec fides spe nutri
tur: vt corp9 cibo refitiatur. Dilcōne
viuatur: vt corp9 aīa viuificatur.
Dilcō autē opatiōe probatur: vn̄ fi
des sine operib9 mortua affirmatur
Ergo fide aīa declinat a malo ē facꝰ
bonū Spe cuncta transitoria respuit:

invisibilia sibi silia appetit Dilectione
queque dura tolerat: carnem refrenat:
necia pximis erogat: ad sumum bonum
semp anhelat Igitur anima que sic cre
dendo sperando diligendo in deum tendit:
ipm sumum bonum sine fine habebit

Hucusque extra hic edem sacri edificij
fonte vivo irrigata. et quidnam sit virtus
vel vicium summopere nobis idagantibus
indicata Utrum videlicet sapia vel cetere
virtutes alique sbe spirituales sint
que angelos et aias ad exerciu boni
pertrahat. p quod sumum bonum optineat
an una sba sit que se angel et aiabus
p cuiusque capacitate ifundat. an tot
sapie quot angeli vel aie existant.
vel utrum pars aut accidens aime sic
ut color corporis. an naturale donum
non omni scilicet alicui tamen aie utputa for
titudo vel pulchritudo non omni scilicet alicui
earum indicatur Hic de reliquis vir
tutibus inquirimus Ante non minus edificte
cupimus utrum superbia vel cetera vicia

aliquę substantie existentes sint que angelos
vel animas aliqua occulta vi ad consen-
sum mali inclinent per quod eos summo bono
privent. Ille inexhaustus fons sapientie
larga vena se sitientibus influat et se-
cem ignorantie mentem sordidatam affluen-
tia scientie ad purum diluat. Non plures
sed una est sapientia que ex nichilo condidit
omnia. ut habetur Omnis sapientia a domino
deo est. Hec universa penetrat vegetat
et gubernat. Hec verissimum angelorum
et animarum speculum predicatur in quo
certam sui ymaginem sine errore veraci-
ter speculetur. In quo quippe sunt omnes
virtutes non accidentaliter sed substancialiter
non sunt in eo divise sed eedem. Nam sive
sapientiam sive iusticiam. seu bonitatem seu
pietatem nominibus in deo idem est cuius essen-
tia hoc donum est. Igitur cum angeli vel
anime que ad videndum deum facte sunt
in hoc quod est sapientia vel in speculum sum-
intendunt fluenta [illegible] utputa de ipso sapien-
fonte hauriunt. sic quod sapientes fiunt

inde quantum secundum scientiam quod in se distent
intelligunt. et unamquamque rem in quo
quid sit discernunt. Ad speculum quantum
quisque plus intendit: tanto plus sapit:
et quantum hoc intendere negligit: tantum obce-
catus desipit. Pari modo dum deum summum
hoc quod est iusticia inspiciunt: iusticiam ab
eo qui lumen de luce accipiunt: sic quoque
Nota iusti fiunt: dum que placita sunt deo fa-
ciunt. Sic quoque de ceteris virtutibus sentien-
dum. Hoc autem totum in deo est substantiale proprium
in creatura autem accidentale donum. Por-
ro quod angeli semper faciem patris. videlicet spe-
culum eterne claritatis intendunt: semper
sapientes et iusti sunt. Hic vero ditantur
in carne, adhuc in carne commorantes. tunc
solum sapientes vel iuste iudicantur: cum eter-
nam sapientiam vel veram iusticiam in speculo
suo scilicet deo speculantur. Unde et eorum
vita qui vacant et videt deum. specula-
tiva vita dicitur: quod precipue in hac sa-
pientia et iusticia exercetur. Nam hec est
sapientia! summa iusticia. creaturam creatorem

agnoscere : hec vera iusticia eius preceptis in omnibus obedire Solemus autem et illos sapientes appellare. quos videmus a curis seculi vacantes. de occultis rebus sive transactis seu futuris tractare. eo quod abdita que in speculo mentis contemplantur: meditando enunciare videantur. Cum vero quibusdam brutis animalibus sapientia inesse dicatur sicuti de gallo in iob. et de formica in salomone scribitur: non de summa dei sapientia solum rationali creature donabili. sed de naturali accipitur: que ob piam laborem homini exemplabilis proponitur Igitur nec sapientia nec ulla virtus est pars substantie anime : sed accidentalis pulchritudo eius: quibus si per exercicium intenderit. velut quibusdam ornamentis decorabitur : et summo bono fruitura associabitur Superbia autem vel cetera vicia non sunt substantie. nam sic mala. cum omnis substantia probata sit bona : sed sunt privatio virtutum. et deformitas anime. Dum enim rationalis creatura summa pulchritudinem intendere negligit.

et cōtraria virtutib9 iugi meditatio
ne intendit ꝛ horrore ipi9 cōtrarieta
tis obfuscata fedatur . et in hac ite
tione ꝑmanēs iuste ad suppliciū qđ
ē gaudio cōtrariū dapnabit᷑ . dū a
neglecta pulchritudīe feda et defor
mis sequestrabit᷑ Igit᷑ nichil aliud
ē in creatura viuēs qͥ intēdere hijs q̄
no faciēda sūt : et nichil aliud vicii
qͦ hijs insistē que deuitāda st̄ . Si
aīe naturalit᷑ sint lucide . queritur
vtr̄ aīab9 corpe exutis lux diei aliq̄
conferat . vl' rursū caligo noctis qͥ
qͦ ad videndū noceat . Sicut cor
pus sine aīa nichil sentire cernit᷑
sic vtiq3 aīa sine corpe nichil corpore
ū sentire credit᷑ Corpori quippe ad
mixta ꝑ oculos sentit colores . per
aures voces ꝑ nares odores . ꝑ palatū
sapores ꝑ tactū vl' incessū res tāgibi
les mollicia vl' duricia differentes .
A corpe vero sepata nichil corporeū
corpalit᷑ sentit . quasq3 res i ꝓprietate

sive abstractis accidentibus color conspicit
Spiritualia quoque suo more sentit Sicut
ergo lumen candele nichil confert soli ad
lucendum: sic per certo lux solis nichil omnino
confert anime ad videndum Et sicut nox in
bar solis non impedit sed potius fugit. sic
nec anime aliquatenus obsistit. utputa
quam nec anima sentit Porro anima aut spi
rituali luce ipsam nimis per sole lucida fruun
tur: aut horrida peccatorum caligine obscu
rata. non noctis sed propriis vitiorum tenebris
involvuntur Quod autem anima carne soluta cor
poralem lucem non videat hinc constat. quod
cum aliqua dictare volumus vel quicquam factu
ri disponimus. mox anima exteriores sen
sus fugit. introrsum se colligit in secreta
mentis considerat ea de quibus retractat. et
solis lumen nichil ei prodest. sed etiam et
ad hoc negocium ei obest Et dum alias
intendit. clamosas voces iuxta se non
audit Igitur anima extra corpus nichil
corporeum videt vel audit. quod si facit
tunc quidem aereum corpus induit Si

no^a

aīme corporeas voces nō audiūt ꝯ quo
mō aīās scōꝝ scꝫ petri et pauli vl' alte
rīꝰ alicuiꝰ scī preces tuas exaudire petis?
Verō cordis nō oris ascēdit in celū
Aīe autē nō clamorē vocis ſꝫ cordis audi
unt ꝛ et se fideliē īuocātibꝫ subueniūt ꝯ
neqꝫ magis clamosas pces audiūt q̄
eas que sine voce in līgua vl' corde tm̄
fiūt. qꝛ neqꝫ a nob' verba ſꝫ voces tm̄
audiūtur. ceterū verba mēte videtur
Cū ergo aīe nrē aliq̄d ſm̄ deū desiderāt
et hoc sibi a deo ꝑ scōs dari siue corde
siue līgua seu voce postulāt. aīe scōꝝ
quibꝰ idē est audire qd' vide et ecōūso
nō voces ſꝫ verba ītuētes desiderata a
deo īpetrant vñ scrib' Desideriū pau
perū exaudiuit dn̄s Visione legit'
q̄ sepe mlte aīme de corpe ducte in mlta
loca penalia. et itē mlta amena et
florida. et in vtrisqꝫ mltas aīmas.
in hūana forma viderūt. atqꝫ ad cor
pus reuerse plura se ab eis audisse
retulerūt. Sciedū ē q̄ hee aīe

nō penit⁹ corp⁹ reliquerāt. ſꝫ ſenſus
tantū corporeos ſuis offitijs destituerint
corpa autē nō ex toto vitali ſpū care
bant. Vñ ea que audierant nō reb⁹ cor
poree ſꝫ ſilitudieſ corporeaꝝ rerū erant
quas reuerſe alijs in corpe cōſtitutis
pro edificatioē referre poterant. Postq̄
vero corp⁹ fūdit⁹ exuerint lōge aliter
res erāt q̄ prius vidē valebāt. Sicut
nos aliqn̄ iuxta parietē positi vmbrā
veniētis hoīs nō ipm̄ videm⁹. remoto
autē obstaculo muri ipm̄ vt ē videm⁹
Anime eciā defunctoꝝ cū viuētibꝫ appa
rent corp⁹ aereū induūt. in quo cor
poreā vocē vl' verba audibilia expri
munt. Hic colligit' q̄ infern⁹ sit icor
poreus. ſꝫ spualis corpori ſimil'. cui⁹
pena sit tanto itolerabilior. quāto spūs
ē corpe subtilior. Omnē eni corp⁹ qd
vetustate deficit. diuturnitate solu
tu iterabit. Vñ si iferal' ignis ē corpo
re⁹ restat vt corpalib⁹ alimētis nutri
atur. et sequitur vt ill' cōsūptis ipē

nō

f

interea. Sz constat igne gehene non deficere: igit spual est. Si aute corporeus et indeficiens creatus e. tunc necce est vt aie et spus qualitercumq3 corpus induat in quo corporeu igne sentiat. Ex potestate ne rone probari resurrectio mortuorum.
Nisi ea tã ciussa ostabunt que superius verissimis argumentis pbata sunt. tunc omni repugnantia submota. omni qz necitate admota resurrectio erit futura. Constituti enim deu ee veritate: veritatis aute verba necce e impleri. Que si no iplebunt. sequitur q aut deus mutabilis sit aut veritas non sit. Que si ipleri no poterunt: ia deus omps no est. que cuncta liquet q absurdissia deo sunt.
Incomutabilis itaq3 veritas dei. pmisit dilectoribus suis plenu gaudiu: suis q3 contemptoribus plenu suppliciu: qd vtrumq3 erit ipossibile: nisi sit in aia et corpe.
Necce e ergo vt corpa resurgant. aias recipiant: quatinus scdm pmissa veritatis plenu gaudiu i aia et corpe habeant

illi eodē modo plenū supplicium recipiat. Amplius. Si corpora non resurgent. tūc aīe eterne frē non sunt. Sz super ꝯpbatū ē aīmas frās eternas. ad hoc videlicz fras. vt deū sp̄ cū angel' videat. et ī hac visioē sine fine bte viuat. Bte autē nō viuūt si indumēta scilicz corpora sua. in sordib9 cōputrescē. absqz spe recuperatiois conspiciūt. Sequit itaqz vt necessario vestimēta scāꝝ aīaꝝ que stole noiantur. p resurrectōnē īnouētur. in īcorruptibilē gloriā mutētur. quib9 aīme īdute semp bte deū cōtemplētur Et econū vt infelices vestes sordidas reīduāt: de quaꝝ feditate sp̄ doleant Igitur nō solū corpa īnouari. s; et omēs creaturā q̄ scās seruiūt necē ē ī melius cōmutari. Vñ scriptū ē. Ecce noua facio omīa. Scū de9 ab inicio mūdi vsqz nūc michil noui creauit. quō nouā creaturā eē constabit. Marciphanie noua creatura dicitur. que p sctam trinitatē ita disponitur. Deus pater omnē

creaturā ex nichilo cōdidit et noua creatura noīatur. Deus quoqȝ filius incarnatus etiam noua religione instituit. que noua creatura nūcupatur. Vnde in aplo habetur. Nos sum9 noua creatura. Et in alio loco. Vt sim9 inicium aliqd creature eius. Deus quoqȝ sp̄us s̄cus corpora adhuc viuificabit. totū mūdū innouabit. et hoc nichilomin9 noua creatura appellatur. Vnde habetur. Celū nouū et terrā nouā faciet deus. Eā tamen in sūmū nobiliter pducta. restat nūc vt inpugnaculis cingatur: et sic cacumē in sūmo polorū cōtineatur. legitur de dn̄o qd eleuatis manibȝ ferebatur in celū. et qd sedet a dextris dei. et stephan9 in cōtione iudeorū vidit eū stātē a dextris dei. Cum fertur de loco ad locū mouetur: et qui sedet vel stat loco cōtinetur. Et cū de9 corporaliter celū ascenderit. qualiter nūc ibi credend9 sit. vel qualiter nūc ibi aīme s̄cōrū sint. et qualiter receptis corporib9 ibi futuri sint scire sūmope desideram9

Si eni aliquis locus xm vl stos sedetes vl stātes cōtinet ne cadant. tūc ille locus melior eis pbatur a quo tot bona cōtinētur. Et si sci de aliqua creatura visibili et īuisibili gaudētes gloriātur vt nos de hac visibili et insensibili luce delectamur. tūc iterū ea res melior rōnali creatura iudicat. de cui possessione ipa iocūdatur. vt nos de habita pecunia gratulam. Et miserū gaudiū videtur si itellectual creatura nō nisi de stolida re letatur. Mancipēt huius turris pariter ascēdamus. et rone īdagante qualit se habeat hec pspiciam9. Celū vsitato noie appellam9: qd supra caput nrm videm9. Sup nos autē nichil nisi nubes vl aerē sole illustratū aspiciam9. Solē vero lunā vel stellas. longe a nob remotas sic vide9 sicuti i lato mari positi a lōge mōtes cōspiciam9. In circuitu vero nichil nisi circūfusū aerē cernim9. Vn liquet q nulli9 homis visus totū hui9 aeris.

spaciu penetret : qui vix et orizonte
attige valet. Vn qr apli deu subleuatu
vlteri9 vide no posset : dicit nubes
suscepit eu ab ocul eor. Stephanus
quoq no corporeis ocul deu i celo vlt
firmametu vidit : cu nulli9 hois vis9
vllo mo ad celu attige possit. Sz et il
la coctio i qua stephan9 stas xpm con
spexit in domo aliqua fuit. cui9 tecti
culme ipi9 corpore9 ocul9 penetrare
minime potuit. Costat igit q n oculo
corpis. s itutu itelectualis hois. xpm no
i corporeo s i itellectuali celo viderit.
Sz hic fortass ab aliqb9 calupniosis obi
citur. stellas ee in firmameto fixas.
et visu nrm firma attige du eas vi
dem9. Nu ideo oculi nri firmametu
attigut? qr stellas cospiu9? Nu ideo
totu aeris spaciu i mari penetrat?
qr motes vtputa solida corpa conside
rat. Sicut em i mari remotis ab
aspcib9 motib9 nichil nisi aer vndiq
cospicitur. ita vtiq sideribus solidis vide

licet corpib9

liq corporib9 sublatis nichil nisi aer
cernitur. Quicq autē ab aere ē usq
ad firmamētū. et ipm firmamētū a
nob nequaqm videtur ppt ipi9 spacij
lōgiquitate et ob nature sui subtilita
tem. Et si forte obiciatur q aplus ad
terciū celū raptq scribit: sciēdū ē tres
celos historialit appellari: et iter tres
significatiue nuncupari. Hic quippe
aer primū celū hystorialit vocat sic
habetur volucres celi. qr in celo id ē in
aere volare vident. Scdm celū ether
vocatur. noiatur ut habetur stelle celi
qr in eo planete vago cursu feruntur.
Terciū celū appellat firmamētū. sicut
habetur astra celi. qr sydera fixa ī eo
traduntur. Significatiue vero tres ce
li leguntur. qr tres visiones. scz sensual
spualis itellectual a sapientib9 nō nesciu
Sensual quippe visio ē cū colores et
formas rez cetera9 cernim9. sz interi9
aliqd celari uti in lris significatā itelligi9
Hec quoqz visio pmū et sensuale celū

noiatur. q in scripturis itelligencia
celatur. celu enim a celado denoiatur
Scda visio spualis e. q no reb. sed
ymagies reb9 siles spiritalis videm9
sicut i sopnis solem9 Et sicut i hoc
i apocalipsi et prophetas multos vidis
se nouim9 Et hec visio scdm celu nu
cupatur. q vere res i hys silitudinib
celatur Tercia visio e intellectualis
cu neq reb extern9 neq ymagies re
ru intern9. s ipas substacias put ve
sut abstractis colorib9 itellcu9 9spicia9
et vniuscuiusq qualitate iter se dif
ferete rone discernim9 Et hc visio ter
ciu celu vocatur. q veritas rez i hac
qui i celo a stultis celatur Igitur si
aplus i corpe rapt9 e tunc ad corpore
u celu scilz ad firmamentu e pduct9
Si aute extra corp9 q magis videtur
tunc vtiq ad itellcuale celu rapt9 cre
ditur. i quo cercia deitatis sicuti e
et agelicas sbas put sut no sensualit
qdneq fieri nisi p corp9 nc spualiter

qd no fit nisi p ymagines reb(us) silitudines
sed qr veritat qd no fit nisi ipo i
telle ctu vidisse recognoscitur
Angeli vl iusti quada silitudie celi
nuncupant. qr i secreto dei humanis visi
bus celantur. et econtra demones vl ipi
tenebre appellant. qr i tormentis a no
bis occultant. Regnu aute celor id e
iustor no vrbiu menia nec possessionu
predia nec auri et gemaru copia. nec
supellectilia varia. s; iusticia et pax
et oimoda gla in pleno gaudio credit
qd de visione eterne claritatis et de so
cietate angelor et scor habetur De
aute eterna lux probatus e esse i mundo
et extra mundu infra et supra et ita i
circuitu vndiq; et vbiq; Igit si regnu
taliu celor rone demonstrate nichil aliud
e qm visio dei qui e fons oim bonoru
necessario sequit qr regnu celor sit
in hoc mundo et extra mundu et in oi
creatura et extra oem creatura. Vn
habet Regnu celor intra vos est. qr

immutum in deo consistentes eum in nobis ipsis
et in omni creatura et extra omnia res. omnem
creaturam sicut est eternum 9 Idcirco
autem nunc extra deum vel extra regnum ce
lorum dicamur quia hac visione privamur
Eodem modo et miseri nunc a regno celorum ex
cludi referuntur quia eadem visione vt ceci luce
solis privantur. Hoc regnum celorum vel hoc
gaudium iusti intrare scribuntur. quia ineffabile
gaudium non capientes in eo quodammodo ab
voluntur. Cum autem anime sursum ad celum
ferri affirmantur. vel etiam ferri putantur
ad visum nostrum dicuntur quibus superiora sple
dore solis lucidiora dicuntur. quia aliter non
potest hec res cognosci ab hiis qui sunt in
carne adhuc constituti. Sane anime sancte
no carne solute non loco mouentur nec in ali
quem corporeum locum ducantur vt in deum con
templentur. Sed mox a corpore sequestrate.
angelis et sanctis associatur regno celorum
quod est visio dei intra mundum et extra et
vndique sine mora fruuntur. sicuti cecus
in sole positus si oculi eius aperirentur

cōfesti luce solis fruerentur. Qz autē quibusdā momentibus lux vl' forme āgelorū aut sc̄orū ibi videtur et cōcentus armonie auditur et ad alia dura cernitur hoc ꝓpt' viuētes fieri nō dubitatur vt i xp̄iana religiōe corroborētur. Porro friuolū videtur si aīe illocales de hoc mūdo extra firmamētū dura asserātur qū ibi sit pulchrius vl' magis ibi sit deus cū potius deus supra et infra int' et ext' equalit' eē nō dubitetur et eius visio iustis vbiqz equalit' adesse cōprobetur. Aīas vero vl' sp̄us cū sint icorporei corporeis locis icludi absurdissimū videtur. p̄sertī cū omīs locus altitudīe lōgi'ie latitu'ie dimetiatur: hijs vero omīs sp̄us carere bene sciatur. In deo quippe illocaliter manere et eius visione frui estimatur sicut sciā in aīa illocalit' moratur. Corpus autē sc̄orū resurget sp̄uale. qz leuitate velocitate ꝑspicacitate sp̄iritibus erit equale et omē solidū erit ei penetrabile. sicut corpus dei lapide clausū fuerit

et minus clausi itinuit Sicut ergo
nunc spus nullo corporali loco sustentatur
ita quoque non erit necesse ut tunc spuale
corpus aliquo loco fulciatur Non est
insensibile spui corpus sed spus vegetat
corpus Igitur nullus locus spuale corpus
fulcit. quia omni elemento subtilius erit sed
ut spus illocaliter in summo spui deo
subsistit et nisi forte hic pro loco accipi
atur quod substancialiter ac psonaliter
circumscribitur Amplius aut in hoc cor
poreo mundo sci manentes deum videbunt
aut extra mundum erunt Si extra mundum
fuerint. tunc nulla elementali materia
stantes vel sedentes sustentantur. quia
nullum elementum extra mundum comprobatur
Quis enim terram vel aquam ibi credit
nimis terrenus et fluxus desipit Si
aerem vero vel ignem ibi esse arbitratur
ignominiter [struck] a mobilitate aeris et ig
nis ipse instabilis nimis computatur Ergo
extra mundum nulla re materiali ful
ciuntur ubi nulla invenitur Si autem

in hoc mundo erunt. similiter nulli elemento localiter stando vel sedendo inherebunt. quia equales angelis erunt. Cum igitur spirituales sint in summo spiritu spiritualiter non localiter manebunt. Porro illorum corporum gloria. non ratione sed sola fide est contemplanda. Erunt tunc quippe illa corpora vt animus agilia. vt sol perspicua. Quam cito enim nunc animus ab oriente in occidente cogitatione peruenit: tam cito illud corpus illuc tunc peruenire poterit. Hoc hic colligitur. quia resurrectio in ictu oculi fienda est. Ictus autem oculi est non quo oculus aperiatur: sed quod aperto oculo obiectus lucis radius conspicatur. Sed revera tamen differt velocitas illius corporis ab ictu oculi quantum differt a corpore agilitas animi. Huius etiam corporis claritas est tanta quanta spiritus. Non enim hoc corpus est anime oneri sed decori. quod nulla corruptibilitas aggrauat: sed quod angelice nature equalitas leuigat. Huius quoque claritas. tantum solem excellit: quantum sol in claritate

non

te nimis corpus percellit. Sol enim est corpus
insensibile. et quamvis immutetur: tamen
nunquam vivificabitur. Corpus autem illud
erit sensibile vitale et itellectuale.
Igitur quantum spiritus itellectualis differt ab
aere insensibili: tantum differt preclaritas illius
corporis claritas a claritate solis. Hic
questio non minima oritur. Cum enim dominus
dicat fulgebunt iusti sicut sol. Et apostolus
alia claritas solis alia lune alia stel
larum. stella autem a stella differt in cla
ritate. sic et resurrectio mortuorum. Vi
detur apostolus contrarium domino sentire. videlicet
licet quos hic veluti solem fulgere as
serat. ille quosdam velut diversas stel
las. alios velut lunam alios velut so
lem splendere astruat. Sed sciendum est
quod dominus gloriam sanctorum generaliter expressit
apostolus autem singulorum gloriam pro meritis
distinxit. Ultimus ergo in regno celorum. ut
sol fulgebit. qui tunc septies clarior quam
nunc erit. Et in hac claritate tamen quisque
ab alio pro meritis differt. quantum stella

a stella in claritate differt. Alij autem ali
os diuerse claritatis gloria ita precellunt.
sicut lucifer plyades. luna luciferum. sol
lunam claritate excellunt. Hos autem omnes
corpus christi in claritate excedit: quantum cre
ator creaturam transcendit. Unde et in dexte
ra dei patris sedere scribitur: quia in gloria
diuine maiestatis fulgere creditur. Igitur
talis visio et talis gloria regnum celorum dicitur
quia soli celi id est iusti hac fruuntur. Quo
rum premium est summum bonum in quo habent
plenum gaudium de plenitudine omnium bonorum
Concluditur itaque quod sancti non de insensi
bilibus rebus delicientur. sed se in summo bo
no esse et summum bonum in omni creatura
et extra omnem creaturam videndo fruuntur glori
entur. Si enim minus quid quam summum bo
num in premio acciperent. adhuc plus appe Nota
terent. et consequens esset quod plenum gaudium
non haberent. Sed cum constet eos plenum
gaudium habere necessario sequitur eos
summum bonum deum habere. et de eius afflue
tie plenitudine omni bono habundare.

Cum enim de celo celorum legitur. ipse deus intelligitur: quia celi .i. iusti in abscondito faciei sue a conturbatione hominum celantur. Unde scribitur. Habetis thesaurum in celo: hoc est in deo. Ad hoc summum bonum iusti quadam cathena trahuntur: que de virtutibus hoc modo conectitur. In primis fides animam quasi quidam circulus complectitur: fidei spes annectitur: spes dilectione tenetur: dilectio operatione completur: operacio intentione in summum bonum trahitur. Intencio boni perseverantia clauditur. Perseverantie deus fons omnium bonorum dabitur. Igitur qui hac cathena vinctus. hanc turrim scandens culmen eius attigerit: non solum se veram vitam cognoscere sed et perhennis beate vite in ea se gaudebit: quia in ea eius glorie consors erit. Eris vere vite et omnis beate vite tuum te deus participem faciat: qui nos omnes ad summum bonum perducat. Amen.

Explicit tractatus augustini quid est cognicio vite

201